

KRÓNIKA

LÁSZLÓ GYÖRGY
1896–2004

A kilencven esztendővel ezelőtt kitört első világháború veteránjai közül – érthető módon – ma már alig néhány tucatnyian vannak életben. Pontos kimutatás híján csupán sejtethető, hogy a matuzsálemi kort megért egykori katonák között is az egyik legidősebb volt az a honfitársunk, akinek halálhírének most, szomorú kötelességként, Olvasóink tudomására kell hoznunk. 2004. április 22-én, néhány hónappal 108. születésnapja előtt kísérték utolsó útjára a Rákospalotai Köztemetőben az április 5-én elhunyt id. László Györgyöt, aki szinte páratlanul hosszú életútja során nem csupán átélte az első világháború eseményeit, de tevékeny részese is volt az akkori harcoknak. Gyuri bácsi ugyanis a 38. közös gyalogezred – a híres Molinár-bakák – katonájaként nyolc hónapig harcolt a keleti fronton. Személyében tehát a legidősebb és ismereteink szerint a legutolsó magyar első világháborús veterán is búcsúztatjuk.

László György 1896. augusztus 21-én született Budapesten. 1914-ben érettségizett, majd elsőéves műegyetemi hallgatóként 1915. május 15-én önként jelentkezett katonai szolgálatra és a kiképzés után, tisztjelöltként, a XV. menetzászlóaljjal még ugyanazon év őszén a frontra került. Alakulatával október 19-én érkezett meg Volhíniába, az Ikva patak mellé, és megszakítás nélkül szolgált egészen 1916. június 6-ig, amikor a Bruszilov-offenzívaként ismert nagy erejű orosz támadás során hadifogságba került. A frontszolgálat embertelen körülményeit szerencsére jól viselte. „Ne féljetek, nincs semmi bajom – írta szüleinek –, 19 éves vagyok, sportember, kibirtam.”

A későbbi sikeres mérnök már a fronton is elárulta tehetségét: műegyetemi tanulmányait kiválóan hasznosította a gránátbiztos fedezékek tervezésében és megvalósításában. Szerencsésnek mondhatta magát, amiért ebben, és nem a fegyverforgatásban kellett kitűnnie. A művelt és okos fiatalember tapasztalatait rendszeresen megírta a frontról hazaküldött leveleiben, melyek csodálatosképpen megőrződtek. Ezek a dokumentumok páratlanul értékes forrásai a magyar hadtörténetnek.

Gyuri bácsi már idős korában nagy megelégedéssel vette tudomásul, hogy egykori frontélményeit a tudomány számon tartja, és lelkesen látott hozzá sajtó alá rendezésükhöz. A levelek egy része 2000-ben a *Hadtörténelmi Közlemények* hasábjain meg is jelent, s így a nagyközönség is meggyőződhetett egykori szerzőjük remek megfigyelőképességéről és kitűnő stílusáról. Gyuri bácsi háborús visszaemlékezéseit azonban nem csupán a szakfolyóirat, hanem a videoszalag is örzi: hosszú interjúja, amely 1999-ben került rögzítésre, a Hadtörténelmi Levéltárban megtalálható.

Hadifogolyként részt vett az uráli vasút építésében. Az orosz különbéké után egyelőre nem tért haza Magyarországra, Szverdlovszkban és Moszkvában járt egyetemre. 1924 decemberében került vissza Budapestre, ahol folytathatta műegyetemi tanulmányait. 1927-ben kapott diplomát. Ezt követően tervezőmérnökként dolgozott, számos középület (mint pl. a rákospalotai evangélikus templom héjkupulája, a VI. kerületi Szent Család és a XV. kerületi Stephaneum templom gótikus boltzata, az első gellérthegyi földalatti víztároló, társszerzőként pedig a rábaszécsényi híd, a székesfehérvári Prohászka emléktemplom) tervezése fűződik a nevéhez.

A második világháborút követően, 1945-től vezető szerepet töltött be a rákospalotai újjáépítésben. Legfőbb szorgalmazója és megépítője volt a rákospalotai vízvezeték-rendszernek. 1951-től a Műszaki Egyetemen tanított docensként, majd tanszékvezető docensként. 1955-től 1957-ben történt nyugdíjazásáig az Országos Tervhivatal főmérnöke volt. Nyugdíjasként is tevékeny maradt: szaktanácsadóként, orosz és német szinkrontolmácsként, valamint tervezőként dolgozott. Jelentős feladatokat látott el a TIT műszaki választmányában és a Hazafias Népfrontban.

Utolsó éveit a frontélmények további részleteinek rendezése és mielőbbi megjelenítésük előkészítése töltötte ki. Hajlott kora ellenére rendkívüli energiával dolgozott, ám végül az ő páratlanul szívós szervezetét is leírta az elkerülhetetlen halál. Elhunytával el-

szakadt az utolsó szimbolikus kapocs, amely jelenkori társadalmunkat az első világháború időszakához még hozzáfűzte. Az utolsó veterán emlékét azonban továbbra is megőrizzük – együtt azoknak a millióknak az emlékével,

akik egykoron id. László Györggyel együtt harcoltak és szenvedtek egy kegyetlen és értelmetlen háborúban.

Pollmann Ferenc

BALLA TIBOR

MAGYARORSZÁG AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚBAN

Nemzetközi konferencia, Szeged, 2004. június 28.

A Szegedi Tudományegyetem, a budapesti Hadtörténeti Intézet és Múzeum, valamint a Csongrád Megyei Levéltár közös szervezésében június 28-án, Szegeden zajlott le az első világegés politikai- és hadtörténetét felölelő nemzetközi konferencia.

Az egész napos tudományos tanácskozásnak – amely az első világháború kitörésére közvetlenül ürügyet szolgáltató szarajevói merénylet 90. évfordulóján került megrendezésre – a szegedi Fekete Ház adott otthont.

A délelőtti ülés levezető elnöke *Dr. Sajti Enikő*, a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara Újkori Egyetemes és Mediterrán Tanulmányok Tanszékének tanszékvezető professzora volt.

Az első előadást *Dr. Hornyák Árpád*, a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara Modernkori Történeti Tanszékének adjunktusa tartotta, amelyben a szerb külpolitika változásait mutatta be a XIX–XX. század fordulójától a világháború kitöréséig. Úgy vélte, hogy Bosznia-Hercegovina 1878-as, a Monarchia csapatai által történt okkupációja után az eladdig alapvetően monarchiabarát szerb külpolitika iránya – dél-délkeleti irányba fordult; 1900 körül már kifejezett oroszbarát irányultság is jelentkezett, a cári birodalom azonban nem támogatta a Macedónia megszerzésére irányuló szerb törekvéseket, hiszen Oroszországnak a balkáni status quo megőrzése volt az érdeke. Végigkövette az általa vizsgált időszakban Szerbiában bekövetkezett főbb belpolitikai változásokat is. Belgrád 1904-ben együttműködési szerződést kötött Szófiával. Az 1908–1909-es annexió válság során hivatalosan elismerték a Monarchia fennhatóságát Bosznia-Hercegovinában, azonban Szerbiában titkos szervezetek alakultak (pl. az „Egyesülés vagy Halál”), amelyek kapcsolatokat kerestek

a Monarchiában élő szerbekkel és felkérések szervezésére buzdítottak. A szerb külpolitika innentől kezdve a szerb egység megteremtésére irányult, és az összes, szerbek által lakott terület egyesítésére törekedett. Az előadó említette, hogy az 1912 őszen Törökország ellen megindított első Balkán-háborúban Szerbiát Macedónia felosztásának vágya, az adriai-tengeri kijárat megszerzése és a szerb egység megteremtése vezette. Albánia 1913-as létrehozásával a Monarchia elérte, hogy Szerbiát elzárta a tengertől, valamint azt is, hogy a második Balkán-háborúban a szerbek már a korábbi szövetségesek bolgárok ellen harcoltak – sikeresen.

Dr. Pollmann Ferenc tanácsos, a budapesti Hadtörténeti Intézet tudományos főmunkatársa, az első világháború kitörésének kulisszatitkairól beszélt előadásában. Arra kereste a választ, hogy milyen szerepet játszott a világháború kirobbanását kísérő hisztériakeltésben a császári és királyi budapesti IV. hadtest parancsnoksága, és jelesül annak parancsnoka, Tersztyánszky Károly lovassági tábornok. Kifejtette, hogy az állítólagos keve-várai incidens híre (ami a Szerbiának küldött hadüzenet eredeti szövegébe is belekerült), valamint az osztrák-magyar állampolgárok állítólagos szerbiai visszatartásáról szóló rémhír a IV. hadtest parancsnokságán keresztül jutott el Bécsbe; a szerb vezérkari főnök, Putnik vajda budapesti őrizetbe vétele is Tersztyánszkytól indult ki. A hadtestparancsnokság felülreprezentáltsága mind-ezekben az ügyekben az átlagosnál nagyobb volt. Az előadó végül hangsúlyozta: Tersztyánszky és környezete szerepének elemzése további elmélyült vizsgálatokat igényel, amit a források szinte teljes hiánya erősen megnehezít.